

УДК 316.334.56

Л. В. БАРЗЕНКОВА-М'ЯСНИКОВА

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КАПІТАЛУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МІСТА

Стаття присвячена соціокультурному капіталу як ресурсу життєдіяльності міста. Описано теоретичні основи вивчення ресурсів міста за допомогою різновиду теорії соціального капіталу – соціокультурного капіталу, який формується в єдності соціальних, культурних, політичних складових. Місто розглянуто як соціокультурний об'єкт, сукупний капітал якого інтегрує людський, символічний, соціальний, культурний капітали. Призначення соціокультурного капіталу міста – сконцентрувати й об'єднати населення на відносно невеликій території для більш ефективної економічної, культурної, політичної діяльності.

Ключові слова: місто, міське співтовариство, ресурси життєдіяльності, соціальний капітал, соціокультурний капітал.

Вивчення концепту “соціокультурний капітал” є важливим для осмислення тих процесів, які відбуваються в нашій країні останнім часом. У суспільстві перехідного періоду, де інституціональні форми обміну й довіри порушені або не сформувалися, обіг соціального капіталу здійснюється в обхід нормативних систем і перетікає в неформальну сферу. Таким чином, соціальний капітал компенсує нормативний вакуум. Становлення соціального капіталу відбувається не просто шляхом прийняття стереотипів суспільної свідомості, а шляхом свідомого вибору способів досягнення мети, вибору своїх соціальних зв'язків. І тому так необхідні внутрішні духовно-моральні основи, які допомагають усвідомити і протистояти негативним явищам.

Завдяки індивідуальному соціальному капіталу, який спирається на певну систему норм і цінностей, людина ідентифікує себе з певною соціальною групою, з соціокультурним середовищем. У формуванні ресурсів, соціальних зв'язків індивіда велика роль належить його соціокультурному середовищу, яким є місто.

Аналіз соціального капіталу як незалежного соціального феномена стало можливим з появою таких концепцій, як теорія соціального обміну (М. Мосс, Д. Хоманс, Р. Емерсон), економічна теорія капіталу (К. Маркс), аналіз соціальних мереж (А. Р. Радкліф-Браун, Б. Уллман). Важливий внесок у розвиток поняття соціального капіталу зробила теорія П. Бурдьє, яка визначила класовий поділ не через економічні відносини, а через відмінність умов існування, вклади “капіталів”, а також диспозицій, вироблених цими умовами. Таким чином, соціальний капітал був визначений як фактор, що диференціює й конструює соціальну поведінку. Поняття соціально-

го капіталу отримало цілісний розгляд у працях Д. Коулмана, Р. Патнема, Ф. Фукуями. Необхідно також відзначити дослідження А. Портеса, в ході яких виявлено множинні джерела формування соціального капіталу.

На сьогодні у вітчизняній соціології триває активна робота із систематизації та теоретичного узагальнення цієї категорії. Аналіз феноменів російського суспільства із застосуванням концепції подано в працях Є. Аврамової, Г. Градосельської, Л. Колеснікової, О. Конькова, В. Римського, П. Шихірева. Типологія зарубіжних підходів представлена Л. Стрельніковою, методи та перспективи вивчення соціального капіталу розглядає О. Демків. При всьому різноманітті підходів до дослідження проблем розвитку людського й соціального капіталу відсутня узагальнена комплексна соціологічна концепція функціонування та розвитку соціокультурного капіталу на рівні міста.

Соціологічна концептуалізація зв'язку суттєвих ознак та властивостей соціокультурного капіталу як ресурсу життєдіяльності міста

Віднесення останнім часом соціального капіталу до переліку ресурсів, якими володіє суспільство, висуває нагальну потребу щодо його вивчення. У соціології концептуалізація поняття ще не завершена, тому в літературі існують різні інтерпретації як його змісту, так і обсягу в досить великому семантичному діапазоні – від метафори до теорії. Ідеї Дж. Тернера щодо існування рівнів функціонування соціального капіталу лежать в основі позначення макро-, мезо- та мікрорівнів соціального капіталу.

На мікрорівні соціальний капітал розуміють як якісну характеристику індивіда, сукупність його знань, умінь, навичок, які дають йому змогу в майбутньому отримати відчутний прибуток, тобто це такі інвестиції, які вкладає в себе індивід, розвиваючи свою суб'єктивність.

П. Бурдьє визначає соціальний капітал як сукупність актуальних або потенційних ресурсів, пов'язаних з наявністю міцних мереж-зв'язків, більш або менш інституціоналізованих відносин взаємного знайомства та визнання [2, с. 66]. Одна з переваг концепції П. Бурдьє полягає в тому, що він звів воєдино економічні, владні, соціальні й культурні виміри, відмовившись від односторонньої економічної пояснювальної моделі соціальних процесів. П. Бурдьє ідентифікує економічний, культурний, соціальний і символічний капітали, стверджуючи, що розподіл капіталів у просторі соціальних відносин детермінує соціальну поведінку людей. Через соціальний капітал актори можуть отримувати прямий доступ до економічних ресурсів (брати субсидії, захищати ринки тощо). Також вони можуть інтегруватися в певні інститути за допомогою довірчих грамот, дипломів та сертифікатів (тобто інституціювати людський капітал).

Інший дослідник У. Бейкер вважав, що соціальний капітал – це ресурси, які суб'єкти отримують із специфічних соціальних структур і використовують, виходячи зі своїх інтересів. До таких структур він зараховує соціальні мережі.

Учений Р. Барт визначає соціальний капітал так: “Це дружні контакти між колегами по службі та більш широкі контакти, завдяки яким ви мо-

жете використовувати свій фінансовий і людський капітал”. А. Портес розглядає соціальний капітал як здатність індивідів розпоряджатися обмеженими ресурсами на підставі свого членства в певній соціальній мережі або в більш широкій соціальній структурі, причому здатність до накопичення соціального капіталу не є індивідуальною характеристикою особистості, а виступає особливістю мережі відносин, яку індивід вибудовує [3, с. 101].

А. Портес підкреслює залежність соціального капіталу від включеності індивіда в соціальну структуру. Він залучив до вивчення соціального капіталу нормативні та мотиваційні аспекти соціальної поведінки – інтеріоризовані цінності та ідентифікацію з групою – і характеристики соціальної мережі. У межах мережевої теорії (Р. Берт, М. Грановеттер, Н. Лін) стає можливим вивчення соціального капіталу як ресурсу в контексті міжособистісних відносин, мережі стосунків.

Таким чином, соціальний капітал на мікрорівні розуміють як сукупність реально й потенційно наявних ресурсів, які суб’єкт використовує, користуючись своїм членством у соціальних мережах.

Серед прихильників макрорівневого розуміння соціального капіталу слід назвати американського дослідника Р. Патнема, який розуміє соціальний капітал як активну взаємодію між людьми. Довіра та спільні цінності пов’язують членів мереж та спільнот, роблять можливим і спрощують спільну дію. Соціальні мережі, згідно із цією теорією, є скелетом, структурним елементом відтворення соціального капіталу; завдяки нормам, цінностям, довірі, підтримуваним соціальними мережами, у суспільстві затверджуються певні зразки взаємодії. Р. Патнем та Ф. Фукуяма пояснювали категорією соціального капіталу рівень добробуту, а також стійкість соціально-економічного розвитку країни. Р. Патнем тісно пов’язував наявність капіталу та громадянського суспільства [5].

В. Радаєв відзначає, що соціальний капітал відповідає більшості характеристик економічного капіталу: обмеженість, здатність до накопичення, ліквідність, конвертованість, здатність до самозрастання і навіть передавання, принаймні на рівні міжорганізаційних відносин [6]. Здатність до накопичення соціального капіталу не є індивідуальною характеристикою, а є особливістю тієї мережі, до якої включений індивід. Специфікою соціального капіталу є відображення зв’язків між індивідами, що взаємодіють, тобто в його основі закладена ідея про очікувану віддачу від інвестицій у соціальні відносини, що заснована на довірі.

Визначення соціального капіталу на макрорівні, як правило, містить такі складові: горизонтальні та неформальні мережі, громадянські цінності й норми, горизонтальну дифузну довіру та ефективність системи як результат дії попередніх складових. Дослідники вважають, що співтовариства з високим рівнем соціального капіталу ефективніше долають соціальні проблеми. Композиція цінностей, норм, довіри й мереж, що існує в таких суспільствах, сприяє відтворенню та примноженню соціального капіталу.

Особливу роль серед ресурсів взаємодії відводив соціальному капіталу Дж. Коулмен. На його думку, соціальний капітал, подібно до інших форм капіталу, є продуктивним, він сприяє досягненню певних цілей, що за його відсутності неможливо. Дж. Коулмен визначає соціальний капітал як ресурси соціальних відносин і мереж зв'язків, що полегшують дію індивідумів шляхом формування довіри, визначення обов'язків і очікувань, формулювання норм, створення асоціацій [4, с. 131].

Теорія структурації Е. Гідденса виходить із соціального капіталу як сукупності інтегративних ресурсів, здібностей індивідів до взаємодії, що значно розширюють їх можливості діяти в межах правил і норм.

Таким чином, для аналізу підходів до розуміння соціального капіталу на макрорівні характерна плюралістичністю поглядів. Це положення пов'язане з тим, що в сучасній соціології є аксіоматичним твердження про те, що суспільство не являє собою єдності норм, цінностей, інтересів, а є стратифікованою та фрагментованою сукупністю систем, об'єднаною загальними рамками. У зв'язку із цим і тлумачення соціального капіталу на макрорівні неоднозначне.

Рівневий аналіз теорій соціального капіталу показує, що індивідуальний і колективний соціальний капітал – явища зовсім різні, хоча це не відбивається в назві феномена, як слушно зазначає О. Демків [3, с. 107]. Багато в чому за своїми характеристиками індивідуальний соціальний капітал збігається з людським. Відмінність між індивідуальним та колективним капіталом полягає в тому, що індивідуальний капітал значною мірою незалежний від цінностей, норм і довіри, властивих цій спільноті, він є характеристикою цього індивіда. А умовою великого обсягу соціального капіталу макрорівня виступають специфічні цінності, норми та довіра.

Соціальний капітал як власність спільнот (націй) якісно відрізняється від своєї індивідуальної версії, і це пояснює, чому література із цієї теми така різноманітна. Крім того, мікрорівень і макрорівень є крайніми позиціями, які не покривають усього концептуального простору аналізу, логічно напрошується введення мезорівня. Теоретична значущість мезорівня полягає в тому, що він заповнює континуум між індивідуальними й груповими соціокультурними капіталами, включає в мережі організовані соціальні групи, а як свою складову – співпрацю. Більше того, на думку автора, мезорівень можна розширити за рахунок включення соціокультурного капіталу територіального утворення (наприклад, міста), крім фірм, організацій, корпорацій, капітал яких є елементом сукупного капіталу міста.

У результаті гармонійного врахування всіх зазначених загальних і специфічних характеристик соціального капіталу (як елемента соціокультурного) можна сказати, що соціальний капітал – свідоме користування індивідом, соціальною групою, організацією чи всім суспільством соціальними мережами, які завдяки довірі, загальним нормам стають засобами досягнення єдності, згуртованості в цих спільнотах, досягнення загальних цілей, що і підтримує життєдіяльність цього співтовариства.

У контексті теорії соціального капіталу виникає необхідність розглянути поняття цінності як один з важливих його елементів. Соціальна цінність, згідно із соціологічним словником, – “компонент соціальної системи, якому надається особливе значення в індивідуальній чи суспільній свідомості. Цінністю може володіти будь-який об’єкт (матеріальний або ідеальний), як реальний, так і уявний, у тому разі, якщо такий об’єкт слугує фокусом прагнень, бажань груп чи окремих осіб, розглядається як важлива умова існування, відповідним чином оцінюється, регулює поведінку людей. Колективні цінності, що розділяються індивідами і групами, слугують масштабом оцінки вчинків з точки зору їх співвідношення із цією системою цінностей”.

Концепт соціального капіталу також фактично заснований на понятті довіри. Найчастіше процеси накопичення й функціонування соціального капіталу розглядали через вивчення феномена довіри. Соціальний капітал – це форма існування довіри, що є умовою його відтворення. Механізми довіри буквально пронизують людське життя, як індивідуальне, особисте, так і суспільне, будучи стрижнем успішного функціонування й розвитку сучасного демократичного суспільства.

Проблему довіри досить довго вивчали в соціологічній теорії. Широко відомі в цьому напрямі праці Г. Зіммеля, Е. Гідденса, Н. Лумана, П. Штомпки. Зокрема, Г. Зіммель визначав довіру як “одну з найбільш важливих синтетичних сил у суспільстві”, Ф. Тьонніс вказує на те, що довіра між людьми має самостійне значення для суспільства.

Теорія довіри, як найважливіший компонент соціального капіталу, знаходить своє відображення в працях Д. Коулмена, Р. Патнема, Ф. Фукуями. Різні форми прояву соціального капіталу розглядаються Ф. Фукуямою через концепцію “радіусу довіри”: “Всі групи, які втілюють соціальний капітал, володіють деяким радіусом довіри, тобто колом людей, серед яких діють спільні (кооперативні) норми” [8].

Довіру як основу суспільства розглядає П. Штомпка. Він вважає, що сучасний інтерес до довіри є одним з аспектів культурологічного повороту у соціологічній теорії. П. Штомпка виділив кілька різновидів довіри: особистісну, категоріальну, позиційну, групову, інституційну, комерційну й системну [7].

Довіра забезпечує формування надійних соціальних зв’язків і відносин, які сприяють стабільності суспільства. Мережі довіри сприяють, з одного боку, вирішенню багатьох соціальних проблем (від боротьби з корупцією до формування інститутів громадянського суспільства, з іншого – розумінню повсякденних соціальних зв’язків і відносин індивідів). Особливо зростає потреба у формуванні інституціональної довіри в сучасному українському суспільстві.

Як зазначено в численних дослідженнях, міжособистісна довіра в сучасному українському суспільстві розвинена більше, ніж інституційна: простір довіри частіше виявляється на мікрорівні (сім’я, друзі, сусіди, колеги), тоді як на інституціональному рівні збільшується недовіра, що спричиняє соціальну нестабільність.

Інституційна довіра є своєрідним індикатором, що визначає соціальне самопочуття населення, його соціальним капіталом. На сучасній стадії розвитку суспільства довіра є важливою умовою соціальної комунікації, за допомогою якої забезпечується згода, порозуміння та діалог сторін, а також відбувається пошук нових можливостей для зростання взаєморозуміння.

Довіра до соціальних інститутів, які створюють основи соціальних зв'язків і взаємодій у суспільстві, стає визначальною серед інших типів довіри, формуючи довіру до всієї соціальної системи. Інституційна довіра визначає соціальний капітал, сприяє економічному й соціально-політичному розвитку, підвищенню конкурентоспроможності суспільства, рівня життя його членів, що, зрештою, визначає соціальну стабільність.

Таким чином, довіра, норми та соціальні мережі є невід'ємними складовими соціального капіталу. У змісті поняття “соціальний капітал” можна виділити інституційну і структурну складові. З інституційного боку соціальний капітал втілює в собі накопичену довіру, зі структурного – він розкривається в понятті соціальних мереж і виступає як сукупність мережевих контактів. Соціальний капітал має динамічний характер, здатний існувати в трьох станах (за П. Бурдьє): інкорпорованому, об'єктивованому й інституціоналізованому.

Виходячи з тематики цієї статті, розглянемо співвідношення понять “ресурси”, “потенціал”, “капітали” в понятті “соціокультурний капітал”.

У змінених умовах життєдіяльності міст, крім економічних, набувають значення нові види ресурсів, зокрема соціальні й соціокультурні.

Термін “ресурси” означає цінності, запаси, засоби, можливості, джерела розвитку та життєдіяльності. Основою всіх ресурсів є соціальні ресурси. Соціальні ресурси – це продукт спільної діяльності населення, вони утворюють комунальний капітал.

Під соціальним потенціалом у широкому значенні розуміють усю сукупність соціальних чинників, від яких залежить зростання матеріальних і духовних джерел суспільного розвитку та ступінь їх використання. Потенціал – більш повне поняття ніж ресурси, капітал, рівень життя та якість життя. Він дозволяє дати комплексну характеристику соціально-економічних, політичних, соціокультурних, екологічних умов існування, а також реалізації можливостей суспільства.

Ресурсний потенціал або сукупність значущих ресурсів є інтегральним показником життєдіяльності міста, його життєвими силами. Умови життєдіяльності визначаються тим соціальним мікрокліматом, який створюється на місцях безпосереднього проживання людей – міському середовищі. У міському просторовому середовищі концентруються економічні та соціальні, культурні й інформаційні ресурси, які суспільство в змозі надати громадянам. Забезпеченість усього міського населення матеріальними, духовними, соціальними ресурсами, необхідними для життєдіяльності, називають добробутом. Те, що прийнято називати добробутом суспільства, яв-

ляє собою дохід на різні види капіталу, які йому належать. Які ж види капіталу утворюють значущі для життєдіяльності міста ресурси та є складовими його сукупного соціокультурного капіталу?

Місто, як відносно самостійне та цілісне соціальне утворення, являє собою своєрідний ансамбль громадських асоціацій, мережевих і сусідських спільнот – місцеве міське співтовариство або територіальну громаду. Комунальний капітал міста об'єднує різні локальні співтовариства в єдине ціле – міське співтовариство. Його різновидами є сімейний, сусідський та мережевий капітали.

Ресурси, пов'язані із взаємодією громадян і організацій, органів місцевого самоврядування та громади і спрямовані на вирішення проблем міста та створення соціальної інфраструктури, утворюють муніципальний капітал міста. Згідно з концепцією соціокультурного капіталу, механізмом накопичення муніципального капіталу міста є соціальне партнерство й соціальний діалог. Функція муніципального капіталу полягає в перерозподілі матеріальних, фінансових, економічних ресурсів для вирішення соціальних проблем, захисту загальноміських інтересів. Муніципальний капітал безпосередньо впливає на функціонування демократичних інститутів і є одним з основних показників розвитку громадянського суспільства.

Наступним видом капіталу є культурний – засвоєна мова, культурні здібності, знання та вміння, володіння предметами культури, картинами, аудіо- і відеозаписами, різними дипломами та науковими (експертними) званнями. Культурний капітал – це знання, що дає змогу його володарю розуміти й оцінювати різні типи культурних відносин і культурних продуктів, ті сили, які є креативним джерелом життєдіяльності. Вони представляють творчий потенціал особистостей, соціальних груп, організацій, їхніх можливостей, творчої енергії.

“Політичний капітал є формою символічного капіталу, кредитом, заснованим на вірі та визнанні, точніше, на незліченних кредитних операціях, за допомогою яких агенти наділяють людину (або предмет) тією самою владою, яку вони за ним визнають” [1, с. 208]. Політичний капітал – це ресурс легітимності та довіри у структурі соціокультурного капіталу міста.

Людський капітал – індивід, наділений сукупними знаннями, практичними навичками і творчими здібностями, кваліфікацією, це головний капітал товариства, цінніший, ніж традиційний капітал. У соціологічному розумінні людський капітал – це форма відтворення особистісних характеристик індивіда: запас формалізованих здібностей, знань, практичних навичок, кваліфікацій і вмінь, що визначають його успішне функціонування у професійному середовищі; система неформалізованих якостей, необхідних у культурі повсякденності, – моральне і духовне здоров'я, моральні цінності, розсудливість, самоорганізація, знання, необхідні в повсякденному спілкуванні, що сформовані в результаті впливу соціальних інститутів і реалізуються за допомогою мережі соціальних зв'язків.

Для сучасних соціологічних досліджень недостатнє традиційне трактування людського капіталу як комплексу знань і навичок, набутих у про-

цесі навчання і трудової діяльності. Людський капітал аналізують у зіставленні з категоріями “людський потенціал”, “людський фактор”, “соціальний капітал”. Це дає змогу розглядати людський капітал як фактор усебічного розвитку особистості, а також виявити структурні компоненти соціального відтворення.

Виходячи з принципу пріоритету соціальної сфери в суспільному житті, доходимо висновку, що соціокультурний капітал лежить в основі всіх інших видів капіталу: культурного, символічного, політичного тощо, а всі ці види для соціокультурного капіталу відіграють роль ресурсів, входять до його змісту як складові. Так утворюється сукупність ресурсів соціокультурного капіталу: комунального соціального капіталу (довіра, мережі підтримки, згуртованість, ідентифікація), муніципального капіталу (солідарність, відповідальність), культурного капіталу (норми, цінності, ресурси творчості та інновації), політичного капіталу (легітимність, генералізована довіра), людського капіталу (знання, навички, кваліфікація).

Висновки. Теорія соціального капіталу сьогодні є однією з актуальних в аналізі соціальних проблем. У загальному розумінні соціальний капітал можна розглянути як поняття в різних науках (політологія, соціологія, економіка), що позначає соціальні мережі та взаємозв’язок між ними в суспільстві. Соціальний капітал став одним з інструментів для вивчення суспільства, набуваючи трактувань, що відображають різні підходи до дослідження соціальних проблем. Соціальний капітал безпосередньо впливає на функціонування демократичних інститутів і є одним з основних показників розвитку громадянського суспільства. Він виростає з таких ключових компонентів, як атмосфера соціальної довіри, стійка трудова етика й родинно-мережевий тип відносин людей у процесі спільної діяльності, заснований на сімейних цінностях, традиціях і загальноприйнятих нормах поведінки. Його завдання – сприяти нагромадженню людського капіталу, вирішенню проблеми бідності та зміцненню соціальної єдності місцевих співтовариств і соціуму в цілому.

У багатьох випадках у літературі використовують термін “соціальний капітал”, тоді як більш влучним є поняття “соціокультурний капітал”. Поняття “соціокультурний капітал” у багатьох випадках ширше за поняття “соціальний капітал”. Оскільки предметне поле соціокультурного та соціального капіталу перетинається, правомірно використовувати при характеристиці соціокультурного капіталу ті самі поняття, що й стосовно соціального капіталу. Згідно з авторською концепцією, у соціокультурний капітал міста входять, крім традиційних компонентів, культурний потенціал городян, політична культура, політичний капітал, практики соціального діалогу.

Соціокультурний капітал має інтегральні якості, які доповнюють і розширюють характеристики власне соціального капіталу: лінії та вузли (за Дж. Коулменом, це соціальний та людський капітали) розташовуються у певному просторі, культурному середовищі, утвореному культурним капіталом.

Своєрідність соціокультурного капіталу в тому, що це поняття осмислює внутрішні рушійні сили, здібності й можливості розвиватися, зміню-

ватися, перетворюватися, закладені в культурі. Потенціал інновації, творчості міста безпосередньо залежить від його культурного ресурсу.

Таким чином, виявлено, що на підставі проведеного аналізу існуючих у науці концепцій соціального капіталу в межах галузевої соціології становлять науковий інтерес концепції, що трактують соціальний капітал як ресурс.

Значущий вид ресурсу, який користується попитом у суспільстві, використовується в обміні, впливає на стан власника ресурсу в соціумі та в ході взаємодії збільшує початковий обсяг, визначений як капітал. Капітал як ресурс має динамічні властивості переходу з потенційної форми в активну, властивість відтворюватися й оновлюватися.

Ресурси життєдіяльності міста представлені в категоріях концепції соціокультурного капіталу й утворюють єдине ціле. Виділено в окрему групу соціальні ресурси та виявлено їх властивості: невичерпність, ситуаційна затребуваність, перетворення за певних умов на активи і капітали, чим і визначається їх значущість і потрібність у сучасних умовах життєдіяльності міста, із чого випливає необхідність їх окремого вивчення.

Соціокультурний капітал міста розглянуто як такий, що має муніципальний та комунальний різновиди, інтегрально поєднує ресурси міської ідентичності, згуртованості, легітимності, толерантності, самоврядування, довіри.

Список використаної літератури

1. Бурдьє П. Социология политики / П. Бурдьє ; сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко. – Москва : Socio-Logos, 1993. – 336 с.
2. Бурдьє П. Формы капитала [Электронный ресурс] / П. Бурдьє // Экономическая социология. – 2002. – Т. 3. – № 5. – Режим доступа: www.ecscos.msses.ru.
3. Демкив О. Социальный капитал: теоретические основания исследования и операционные параметры / О. Демкив // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2004. – № 4. – С. 99–111.
4. Коулмен Д. Капитал социальный и человеческий / Д. Коулмен // Общественные науки и современность. – 2001. – № 3. – С. 123–142.
5. Патнем Р. Процветающая комьюнити, социальный капитал и общественная жизнь / Р. Патнем // МЭиМО. – 1995. – № 4. – С. 77–83.
6. Радаев В. В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация / В. В. Радаев // Общественные науки и современность. – 2002. – Т. 3. – № 4. – С. 20–32.
7. Штомпка П. Доверие – основа общества / П. Штомпка. – Москва : Логос, 2012. – 440 с.
8. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма. – Москва : АСТ, 2006. – 730 с.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2015.

Барзенкова-Мясникова Л. В. Концепция социокультурного капитала как теоретическая основа для изучения города

Статья посвящена социокультурному капиталу как ресурсу жизнедеятельности города. Описаны теоретические основы исследования ресурсов города с помощью разновидностей теории социального капитала – социокультурного капитала, который формируется в единстве социальных, культурных, политических составляющих. Город рассматривается как социокультурный объект, совокупный капитал которого интегрирует человеческий, символический, социальный, культурный капиталы. Назначение

социокультурного капитала города – сконцентрировать и объединить население на относительно небольшой территории для более эффективной экономической, культурной, политической деятельности.

Ключевые слова: город, городское сообщество, ресурсы жизнедеятельности, социальный капитал, социокультурный капитал.

Barzenkova-Myasnykova L. The Concept of Sociocultural Capital as a Theoretical Basis for Exploring the City

This article examines sociocultural capital as one of the resources for effective functioning of a city.

The theory of social capital is a tool for study of society. Social capital has many interpretations reflecting different approaches to investigation of social problems. Based on the analysis of existing theories of social capital, interpretation of social capital as a resource seems to be most interesting. Any valuable resource, which has a societal demand, which is used in transactions, has an influence on the owner's position in a society, and increases its value as a result of interactions, can be defined as capital. As a resource, capital has the dynamic capacity to change from a potential form to an active form, as well as the capacity to reproduce and renew itself.

The article examines the theoretical foundations for analysis of city resources using the theory of sociocultural capital, which is a variation of the theory of social capital. Sociocultural capital is formed through the combination of social, cultural and political components. Development of resources and social connections of individuals is largely determined by their sociocultural environment, and cities present such an environment.

A city is described as a sociocultural object, and its combined capital comprises human, symbolic, social, and cultural capital.

The following types of capital are described as directly related to the study of city resources: community capital including family, neighborhood, and social network capitals; municipal capital; human, cultural, and political capital, and finally the integrative capital, which combines all these forms into a total sociocultural capital of the city. Sociocultural capital possesses integrative qualities which complement and expand social capital: lines and ties (human and social capital, according to J. Coleman) are formed in a particular space and cultural environment created by the cultural capital.

The purpose of the sociocultural capital of a city is to bring together and unite the population on a relatively small territory to create conditions for more effective economic, cultural, and political activities.

Sociocultural capital manifests itself in community's daily life, in the level of community's development, and the quality of life of its members. Social interactions within a community are enabled by the common living space and converging interests in building a communal living environment. One of important characteristics of social capital is trust.

Sociocultural capital is examined as a distinct social resource which – in continuous interaction with other types of capital in a particular context of cultural, political, institutional, and regulatory conditions – fosters societal stability and growth.

Formation and accumulation of a city's sociocultural capital is a process of organizing social connections and relationships, made possible through learning the norms of societal living by citizens as members of a territorial group. Growth in social capital leads to an increased feeling of security, city patriotism, and finally, to growth of resources for city life and city functions.

Key words: city, city concord, social capital, sociocultural capital, social dialog, resources of vital functions.